

ІГОР СТРЕЛЬЦОВ

**ЩОДЕННИК
«АНДЕРСЕНА»**

Харків
«Фоліо»
2018

6 вересня 2014 року

Мабуть, це остання тепла ніч вересня. Місяць іще не піднявся, лише діамантовий пил Чумацького Шляху виблискує в небі мільярдами незвіданих світів, можливо, прекрасних, але надто далеких, тому байдужих. Млосне повітря вібриє суцільним дзюркотінням невидимого оркестру, дивовижно поєднуючись із мерехтінням зірок. Вочевидь, ці звуки і це світло об'єднують разом мільйони років. Степ затих, тамуючи подих від спостереження величної гармонії життя всього суцього. Жодна суха стеблинка не шелесне.

Та з глибини темряви почулися якісь звуки. Поступово наростаючи, вони спочатку нагадують шум води, потім тупіт копит дикого табуна, та, зрештою, — рев якихось доісторичних істот. Наче цілий табун трицератопсів, натужно ревучи, панічно біжить сюди, втікаючи від якогось велетенського тиранозавра. Тисячі маленьких скрипалів, тривожно поблискуючи великими чорними очима, переривають свої партії, поспішаючи до нірок у землі. Зірки вже не пульсують, а застигли білими цятками на поточному міллію простирадлі чорного неба. Поступово оркестр цвіркунів витісняється гуркотом двигунів. У великому брезентовому наметі, поскрипуючи панцирними сітками старих ліжок, заворушилися солдати. Хоча солдатами цих чоловіків іще не можна назвати. Минулого тижня всі вони були слюсарями, шоферами, вчителями, «офісним планктоном», вранці ішли на роботу, увечері стомлені верталися додому, обнімали дружин, перевіряли щоденники дітлашні.

На вихідних ходили з друзями на рибалку, або дивилися футбол чи дзвеніли ріжковими ключами по гаражах... І от несподівано всі разом опинилися у цьому вилинялому зеленому наметі серед військового полігону Широкий Лан. Як називають старожили цього місця — Ширлан. Голий степ південної України. Більшість із них ніколи не займалися навіть туризмом, а значить, не ночували в полі, не орієнтувалися по зірках, не вміли добувати питну воду з калюж та роси, не шикувалися в лави, ніколи не цілили бодай по мішенях... І ще багато усяких «не», що стали тепер буденною реальністю. Тепер усі вони змушені облаштовувати нехитрий побут у чистому полі без зручностей. Дехто прийшов до військкомату добровольцем, більшість привела повістка, але дискомфорт відчували усі. Віктор Прокопенков страждав від запору, в Андрія Чубчикова стався пронос, що гірше, бо не милися вже тиждень. А тут ще цей гуркіт середночі. Ревуть мотори знадвору, їм у відповідь скриплять і скриплять сталеві ліжка, прискорюючись якоюсь сумною морзянкою. Хтось зайшовся сухим кашлем старого курця, хтось просто сів на край ліжка, понуро звисивши ноги додолу.

То приїхали беємпешки — бойові машини піхоти — легкі танки радянського зразка: на маленькій голівці тирчить тонкий ніс гармати, довге вузьке тіло для десанту вкрите слабким панцирем, — дісталися українській армії у спадок після розпаду радянської імперії. Молода країна більш ніж на два десятиліття забула про ці цяцьки для дорослих. За цей час спритні військові чинуші досить цього добра розпродали невідомо куди, але багато лишалося законсервованим. І от час настав. Завтра всі ці трохи замучені літні дядьки і молоді хлопці учитимуться ховатися за цю тонку броню під час бою, у свою чергу захищати її від ворожої піхоти. Адже незабаром їм на фронт.

— Чому цю війну називають АТО — «антитерористична операція»? — питав удень старшого товариша якийсь хлоп-

чина, коли, роздягшись до трусів, драїв усередині похідну польову кухню.

— Ця «операція», мабуть, стане рекордною в історії усього світу за кількістю жертв та руйнувань, — сумно зітхав чоловік з обвислими козацькими вусами, підливаючи воду всередину сталеві бочки на колесах. — Найгірше — цій «операції», здається, немає кінця. А тепер іще Іловайський котел.

— До цього все ще так-сяк було схоже на операцію — добровольці та нацгвардійці довбали групки російських диверсантів та місцевих бандитів, озброєних тими ж диверсантами. — Подав голос здоров'як, що куриє неподалік. — Поступово наші тіснили цих горлорізів на схід, до кордону. Але Іловайськ — просто якась пекельна м'ясорубка.

— Так, я пам'ятаю ту картинку з телека, — глухо озвався з середини залізної діжки хлопчина. — Президент приймає військовий парад на Хрещатику в День Незалежності. Перед ним пропливають численні струнки колони новенької військової техніки і щезають десь за горизонтом. Це дуже схоже на парад узимку 1941 року на Червоній площі в Москві. Бійці з параду одразу відправилися на фронт зупиняти німців.

— Але тепер це була лише красива картинка для «ящика». — Озвався чоловік із довгими вусами. — Військові з Хрещатики не поїхали на фронт, бо його тоді, вважалося, й не було. Була лише певна територія Донбасу, захоплена терористами з ДНР та ЛНР. Та саме тоді все й змінилося.

— Кажуть, це були росіяни — регулярна армія з танками, гарматами, реактивною артилерією. Кажуть, випалювали землю на чорний попіл, наша техніка перетворювалася на розплавлені калюжі металу, а тіла хлопців випаровувалися в одну мить. Напалм. Від них нічого не лишилося. Абсолютно. Вони щезли, як тіні від сонця, — сумно зауважив чоловік, затягуючись сигаретою.

З нутрощів польової кухні виринає оголений торс хлопчини, до їжака короткої чуприни прилипли залишки пшонки:

— Мене більше всього лякає не смерть. Більше за все лякає брехня нашого керівництва. Навіть після такої катастрофи нам не говорять правди, не карають винуватців-генералів, що завели наших солдат на загибель, на безглуздий розстріл у чистому полі. Ніхто не хоче сказати правду, хоча б єдине слово — «війна»! Росія напала на Україну! Чому?

Вдень різні чутки плывуть вицвілими наметами, одні кажуть, що офіційні цифри наших утрат під Іловайськом треба множити на десять, інші кажуть, що на сто. Російські солдати, не соромлячись, викладають в Інтернет свої моторошні відео знущань над полоненими та тілами загиблих українців. Це бачить увесь світ. Це бачать вони. Особливо вразило хлопців відео, де російська солдатня мордує тяжко пораненого «айдарівця». Хлопець розпластався на траві, з кожним важким подихом відлітає його життя, його голос гасне. Та катів, що оточили його, це не турбує, вони несуть якусь маячню про православ'я, про віру, про зарплату «українським найманцям», при цьому нахабно допитуючи добровольця. Про те, що це росіяни, зрозуміло навіть з їхніх діалогів. Той, що фільмує допит, ставить українському добровольцю запитання: з якого, мовляв, ти міста, та слів українця вже не розібрати. Один з катів зриває шеврон з рукава нещасного і показує у камеру напис — «Луцьк», а «відеооператор» запитує у «колеги»: «Луцьк — это где?»

Це не єдине таке «кіно», вони плодяться, заповнюючи всесвітню павутину. Росіяни, заявляючи про свій великий похід проти фашизму в Україні, вже давно переплюнули своїми вчинками усяких фашистів. Бородаті попи Московського патріархату з георгіївськими стрічками на брудних рясax, рясно кроплять неохрестоносців, часом забуваючи, що ті — мусульмани і приїхали на Донбас із далекої Чечні не за «духовними скрепамі», а за конкретними матеріальними

благами. Це божевільний коктейль із комунізму і монархізму, мусульманства і християнства та бозна чого ще. Усе те, що заперечує і виключає одне одного, нині злилося в брудний потік і рушило з неосяжної Росії в український степ.

«Коли, коли вони встигли нас так зненавидіти? Що ми їм зробили?», — виривається в когось із чоловіків після перегляду «свіжого ролика» з Інету на мобільному. Та йому ніхто не відповів. Війна тільки в книжках красива й шляхетна, а в житті вона схожа на стару сифілітичну повію. Це в кіно перемоги здобуваються мудрістю генералів та подвигом солдатів, а в дійсності з'ясувалося — підступом і обманом, пострілами в спину, зрадою своїх і чужих.

«Це все дуже мені нагадує ту, попередню війну, коли «мудре» Радянське командування зупиняло наступ німців, кидаючи під траки залізної європейської машини сотні тисяч душ наших дідів та прадідів. Невже ж знову й наші життя стануть лише сухою статистикою для істориків чи гранітними монументами братських могил?» — якось із сумом заявив на одному з привалів літній чоловік у старомодних окулярах, нещодавній науковець якогось університету.

Риплять залізні ліжка. Вже ніхто не спить, прислуховуючись до реву за тонкою бавовняною перепонкою. Це війна підбралась до них так близько, що відділяє їх тільки цей шматок брезенту. Хтось вилаявся і повернувся на інший бік, хтось, незважаючи на заборону, закурив сигарету, дивлячись у темряву над собою... Вдень вони вчаться бути солдатами, а вночі їм сниться Іловайськ, і вже не полоненого «айдарівця», а кожного з них ріжуть на шматки пришелепкуваті російські вояки. Чоловіки прокидаються і бачать цей брезент над головою. Значить, правда, це не сон, вони на війні, і вони зустрінуться з тими «відмороженими» росіянами...

Моє псевдо — «Андерсен». Раніше мене звали Олександром Летючим, та тут усі носять псевдо, навіть такі як